

K 42262001 : สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม

คำสำคัญ : สถาปัตยกรรมวัดเทพศิรินทราวาส ราชวรวิหาร

จรรยาวัฑฒ์ จารุธีรนาท : การศึกษาศาสนาสถาปัตยกรรมวัดเทพศิรินทราวาส ราชวรวิหาร (A STUDY OF THE ARCHITECTURAL OF WAT DEPSIRINDRAVAS RAJVORAVIHARA อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : อาจารย์ชาญวิทย์ สรรพศิริ และ ผศ. สมคิด จิระทัศนกุล. 266 หน้า. ISBN 974- 464 - 081 -2

การศึกษาวิจัยสถาปัตยกรรมวัดเทพศิรินทราวาส มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงคุณค่า ความหมาย ความสำคัญ และความสัมฤทธิ์ผลในการออกแบบสถาปัตยกรรมวัดเทพศิรินทราวาส ตามกระบวนการศึกษาทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม คือการศึกษาสถาปัตยกรรมวัดเทพศิรินทราวาสและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทอื่นๆ ได้แก่ ประวัติและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์พระอาราม บั๊จจัยทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และกายภาพ ตลอดจนพัฒนาการทางด้านรูปแบบสถาปัตยกรรม และคติความเชื่อในพุทธศาสนา แล้วนำมาเชื่อมโยง ประกอบการวิเคราะห์ และศึกษาเปรียบเทียบกับสถาปัตยกรรมวัดเทพศิรินทราวาส เพื่อให้เข้าใจถึงที่มาของรูปแบบสถาปัตยกรรม และบั๊จจัยต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมวัดเทพศิรินทราวาส

ผลการวิจัยพบว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯให้สร้างวัดเทพศิรินทราวาสเพื่ออุทิศพระราชกุศลถวายแด่สมเด็จพระเทพศิรินทราวาสบรมราชินี พระบรมราชชนนี ตามโบราณราชประเพณี ทรงมีพระประสงค์ให้เป็นวัดประจำวงศ์สกุลของสมเด็จพระเทพศิรินทราวาสบรมราชินี โดยมีแนวความคิดในการออกแบบที่สืบเนื่องมาจากสมัยรัชกาลที่ 4 ได้แก่ การตีความพุทธบัญญัติและคติความเชื่อในพุทธศาสนาเพื่อนำมาสร้างสรรคงานสถาปัตยกรรมจนเกิดเป็นรูปแบบใหม่ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะขึ้นมา คือการนำคำว่า “เจดีย์” และพุทธบัญญัติเกี่ยวกับนิมิตสีมาตีความแล้วเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน โดยนำต้นไม้ต่างๆในพุทธประวัติมาเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายถึงเหตุการณ์ในพุทธประวัติแต่ละตอน มาเป็นแนวความคิดในการออกแบบผังบริเวณเขตพุทธาวาสและผังเสมา แนวความคิดที่สืบเนื่องมาจากสมัยรัชกาลที่ 4 รวมไปถึงการใช้องค์ประกอบสถาปัตยกรรม ตรา และสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายสัมพันธ์กับผู้สร้างและผู้ที่ได้รับการสร้างอุทิศถวายให้ และการนำศิลปสถาปัตยกรรมตะวันตกมาประดับตกแต่งสถาปัตยกรรมพระอุโบสถและพระวิหาร

สถาปัตยกรรมวัดเทพศิรินทราวาสเป็นการนำเอาสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบสถาปัตยกรรมแบบต่างๆ มาประยุกต์และผสมผสานเข้าด้วยกัน ได้แก่ พระปรางค์ที่จะตั้งใจสร้างแบบพระปรางค์วัดอรุณราชวราราม แล้วเปลี่ยนมาสร้างพระวิหารจตุรมุขยอดปรางค์แบบปราสาทพระเทพบิดร เพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปสมเด็จพระเทพศิรินทราวาสบรมราชินีและเก็บอัฐของวงศ์สกุล แต่มาล้มเลิกไปเสียก่อนเมื่อสร้างมาถึงส่วนฐานเนื่องจากเกรงว่าหากสร้างต่อจะทำให้เกิดความเสียหายต่อพระอุโบสถ ส่วนลักษณะของพระอุโบสถนั้นเป็นแบบที่รับอิทธิพลมาจากสถาปัตยกรรมสมัยรัชกาลที่ 4 ที่เรียกว่าแบบล้อย่างพระราชนิยมในรัชกาลที่ 3 เป็นการนำเอาองค์ประกอบสถาปัตยกรรมแบบต่างๆเข้ามาผสมผสานประยุกต์เข้าด้วยกัน ได้แก่ ชุ่มทรงมงกุฎ บั๊วหัวเสาประดับกระเบ็องเคลือบแบบลายไทยประเพณี รวมทั้งการทำเพดานโค้งแบบสถาปัตยกรรมตะวันตก และการนำศิลปสถาปัตยกรรมตะวันตกมาประยุกต์โดยมีกรอบและระเบียบลายแบบศิลปสถาปัตยกรรมไทย อาทิเช่น ลายประดับฝ้าเพดานภายในอาคาร ชุ่มประตู่และ ชุ่มหน้าต่างภายในอาคาร และลายรดน้ำประดับบานประตูและบานหน้าต่าง รูปแบบสถาปัตยกรรมวัดเทพศิรินทราวาสจึงแสดงให้เห็นถึงแนวความคิดในการรับเอาศิลปวิทยาการต่างๆจากตะวันตกเข้ามาผสมผสานและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสังคมไทย เพื่อเร่งพัฒนาประเทศให้รอดพ้นจากภาวะวิกฤตทางการเมืองในขณะนั้นอย่างป็นรูปธรรม

ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม บั๊ณคดีวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2546
ลายมือชื้อนักศึกษา
ลายมือชื้ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ 1. 2.

K 42262001 : MAJOR : HISTORY OF ARCHITECTURE

KEY WORD : THE ARCHITECTURAL OF WAT DEPSIRINDRAVAS RAJVORAVIHARA

JAROONSAK JARUDHIRANART :A STUDY OF THE ARCHITECTURAL OF WAT DEPSIRINDRAVAS RAJVORAVIHARA. THESIS ADVISORS : CHARNWIT SAPPHASIRI, ASST.PROF. SOMKID JIRATHUTSANAKUL. 266 pp. ISBN 974- 464 – 081 -2

The objective of my study on Wat Depsirindravas Rajvoravihara is to comprehend about the values, meaning, significances and effectiveness of its architectural design which hold on to the architectural study procedure – that is study on design of monastery and relating historical evidence for analyzing and comparing the gained information in order to understand the origin of the design of the case study and the factors that effect the design.

The result of the study has been show that the King Rama V built Wat Depsirindravas Rajvoravihara for his mother (Somdet Depsirintrabromrachinee) as his own donation, according to the old Thai tradition. Moreover, he, also, desired to present this monastery to the his mother' s family, therefore, the architectural design was definitely similar to the way of construction that had been used during Rama IV period; foe example, using the architectural details, a coat of arms and the symbols which represent the relationship of,both, the giver and receiver. Additional, the mix of western conception, also, had been elaborated on the architecture of praying Ubosatha and Vihara.

However, the architecture of Wat Depsirindravas Rajvoravihara is one of a few temples that composed of a combination between various types of architectural desings which mixed and applied finely and harmoniously. Obviously, the way of building this monastery have brought the country out of the political crisis that had happened in that era.

Department of Architectural and Related Arts Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2003

Student's signature.....

Thesis Advisors' signature 1. 2.

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณวัดเทพศิรินทราวาส ราชวรวิหาร ที่กรุณาอนุเคราะห์ข้อมูลภาคเอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพระอาราม และให้สัมภาษณ์เพิ่มเติม รวมทั้งอนุญาตให้สำรวจและเก็บบันทึกข้อมูลด้านต่างๆ และขอขอบคุณวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม วัดมกุฏกษัตริยาราม วัดโสมนัสวิหาร วัดปทุมวนาราม วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดอรุณราชวรารามและวัดอื่นๆที่มีได้เอื้อนาม ที่อนุญาตให้บันทึกภาพถ่ายและให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ เสนอ นิลเดช ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมคิด จิระทัศนกุล อาจารย์ ชาญวิทย์ สรรพศิริ และอาจารย์ วสันต์ ยอดอิม ที่กรุณาเป็นคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งคำแนะนำความคิดเห็นและความรู้ต่างๆที่ได้รับจากอาจารย์ทุกท่านล้วนเป็นประโยชน์อย่างสูงและทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมชาติ จึงสิริอารักษ์ที่กรุณาให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ตลอดมา และอาจารย์ทุกท่านที่มีได้เอื้อนามที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในด้านต่างๆระหว่างที่ข้าพเจ้าได้ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยศิลปากร

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อของข้าพเจ้า คุณพิชิต จารุธีรนาท คุณแม่ของข้าพเจ้า คุณจีรวรรณ จารุธีรนาท และคุณป้าของข้าพเจ้า คุณทัศนีย์ จารุธีรนาท ในความอุปการะคุณของท่านที่กรุณาอบรมสั่งสอน ดูแลข้าพเจ้าด้วยความอดทน ตลอดจนสนับสนุนทางการเรียน การศึกษาของข้าพเจ้าอย่างเต็มที่เต็มความสามารถตลอดมา